

Artur Pliszko

NOWE STANOWISKA RZADKICH I ZAGROŻONYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH NA POJEZIERZU ZACHODNIOSUWALSKIM

New localities of rare and endangered vascular plants in the Zachodniosuwalskie Lakeland

Abstract

The paper presents new localities of 30 chosen rare and endangered species of vascular plants which have been found during the floristic investigation carried out in the Zachodniosuwalskie Lakeland since 2008. The list contains localities of species with the information about size of population, habitat, name of place and location in ATPOL square. Some of the presented species are protected in Poland or included in “The Polish Red Book of Plants” and “The Red List of the Vascular Plants in Poland”, e.g.: *Baeothryon alpinum*, *Eriophorum gracile*, *Liparis loeselii*, *Malaxis monophyllos*, *Pedicularis palustris*, *Potamogeton alpinus*.

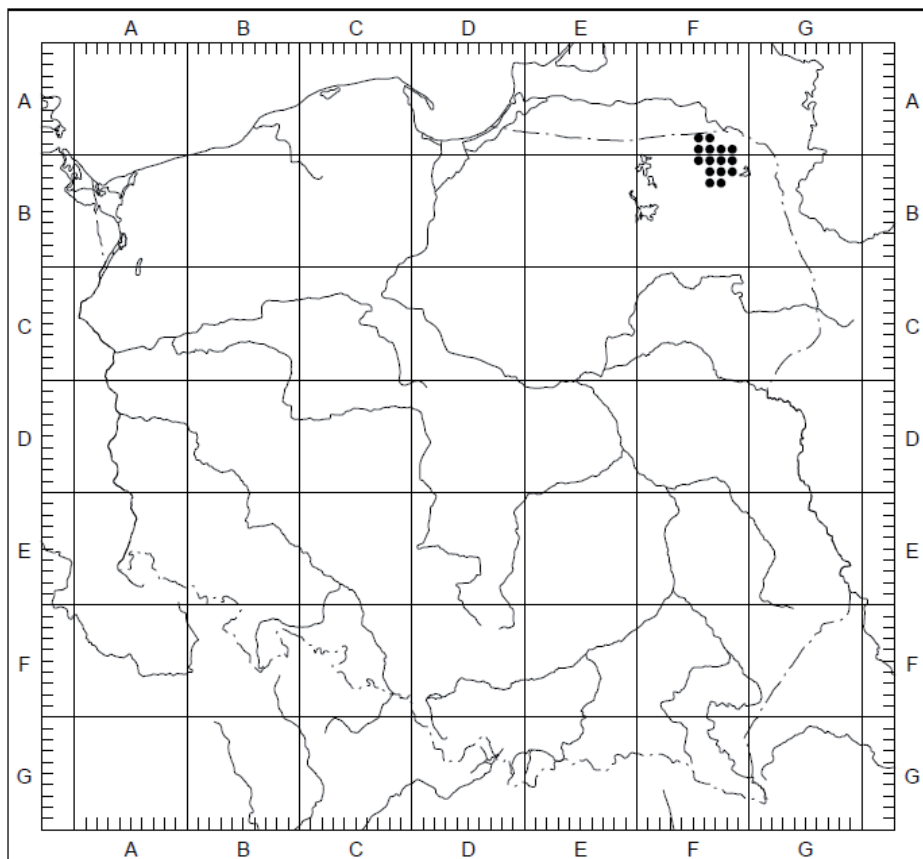
KEY WORDS: floristics, vascular plants, endangered species, distribution, Rospuda River Valley

Wstęp

Flora roślin naczyniowych zachodniej części Suwalszczyzny należy do jednej z najsłabiej poznanych flor na terenie Polski. Pomimo ogromnego zainteresowania walorami przyrodniczymi, dane florystyczne z tego terenu są ubogie. Dotyczą jedynie niektórych zakątków Pojezierza Zachodniosuwalskiego, np. terenów przynależnych do dawnych Prus Wschodnich (Abromeit et al. 1898, Abromeit et al. 1940) lub położonych w bliskim sąsiedztwie z Pojezierzem Wschodniosuwalskim (Sokołowski 1973, Kłosowski i Tomaszewicz 1979, Pawlus i Sokołowski 1982, Pawlikowski 2008), czy też związanych z doliną Rospudy (np. Sokołowski 1988).

W 2008 roku rozpoczęto intensywne badania florystyczne na całym obszarze Pojezierza Zachodniosuwalskiego. Celem niniejszej pracy było zestawienie nowych stanowisk dla wybranych 30 gatunków rzadkich i zagrożonych roślin naczyniowych, odnalezionych na tym terenie. Nazewnictwo przyjęto wg koncepcji Mirka et al. (2002). W wy-

kazie stanowisk uwzględniono podział administracyjny terenu oraz podano lokalizację według sieci kartogramu ATPOL (ryc. 1), zgodną z metodyką opracowaną przez Zająca (1978). Oszacowano również przybliżoną liczebność populacji na odkrytych stanowiskach. Na podstawie części cytowanej literatury, głównie atlasu Zająca i Zajęc (2001), podano względną liczbę znanych stanowisk danego gatunku na Suwalszczyźnie.

Ryc. 1. Położenie badanego obszaru w sieci ATPOL.
Fig. 1. Location of the studied area in the ATPOL grid.

Teren badań

Położone w północno-wschodniej części Polski Pojezierze Zachodniosuwalskie, zaliczane jest do makroregionu Pojezierza Litewskiego (Kondracki 1994). Zajmuje obszar ponad 800 km². Od północy sąsiaduje z Puszcą Romincką, od zachodu z Szeskimi Wzgórzami, od południa z Pojezierzem Elckim i Równiną Augustowską, a od wschodu z Pojezierzem Wschodniosuwalskim. Fizjograficzną osią mezoregionu jest rynna rzeki Rospudy. Pod względem administracyjnym przynależy do województwa podlaskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Pojezierze Zachodniosuwalskie jest regionem rolniczym, dominują w nim pastwiska i pola uprawne. Różnorodność siedliskowa jest ogromna: występują tutaj silnie rozdrobnione i rozproszone płyty lasów, liczne zbiorniki wodne, torfowiska, łąki i murawy oraz siedliska synantropijne. Ośrodki miejskie nie występują wcale, podobnie jak większe zakłady przemysłowe. Główne szlaki komunikacyjne, biegnące przez ten region, położone są między Suwałkami a Oleckiem.

Wykaz gatunków i stanowisk

Skróty i symbole zastosowane w wykazie:

- [ ] – lokalizacja w sieci kartogramu ATPOL, gdzie pierwsze dwie cyfry oznaczają kwadrat duży o boku 10 km, natomiast dwie ostatnie kwadrat mały o boku 2,5 km;
RC – roślina pod ścisłą ochroną, wg ustawy z 2004 roku (Dz.U.04.168.1764);

Androsace septentrionalis (Naradka północna) – Kilkanaście okazów na piaszczystym ugorze we wsi Malinówka, w gminie Bakałarzewo [FB 1700]; setki okazów w żwirowni w dolinie Rospudy, pod wsią Małe Raczki, w gminie Raczki [FB 1732]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Anemone sylvestris (Zawilec wielkokwiatowy) – Kilkadziesiąt okazów na murawie kserotermicznej na skraju lasu sosnowego, w pobliżu jez. Garbaś we wsi Maślak, w gminie Bakałarzewo [FB 0622]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Baeothryon alpinum (Wełnianeczka alpejska) – Liczne skupienia na torfowisku przejściowym w dolinie Rospudy we wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1710 i FB 1711]; kilkanaście skupień na torfowisku przejściowym we wsi Słupie, w gminie Bakałarzewo [FB 0732]; kilka skupień na torfowisku przejściowym we wsi Łanowicze Duże, w gminie Przerośl [FA 9721]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Campanula latifolia (Dzwonek szerokolistny) – Kilka okazów w borze mieszanym we wsi Plewki, w gminie Olecko [FB 0620]. RC. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Carex dioica (Turzycza dwupienna) – Kilkanaście okazów w borze bagiennym między wsiami: Białe Jezioroki i Cisówek, w gminie Dubeninki [FA 9600]; kilkadziesiąt okazów na torfowisku przejściowym i na skraju boru bagiennego nad jez. Okrągłym w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1710 i FB 1711]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Carex limosa (Turzycza bagienna) – Setki okazów w obrębie zespołu torfowisk Żydowskiego Bagna pod Przeroślą, w gminie Przerośl [FA 9613]; kilkanaście okazów na torfowisku przejściowym nad jez. Okrągłym w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1711]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Ceratophyllum submersum (Rogatek krótkoszyjkowy) – Setki okazów w niewielkim, płytkim oczku wodnym wśród pól uprawnych, między wsią Dąbrowskie a Lenarty, w gminie Olecko [FB 0630]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Corallorhiza trifida (Żłobik koralowy) – Kilkadziesiąt okazów na zalesionym torfowisku przejściowym w dolinie Rospudy we wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1711]. RC. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Digitalis grandiflora (Naparstnica zwyczajna) – Kilkadziesiąt okazów w borze mieszanym w Lesie Dąbrówki, w pobliżu wsi Skazdub Stary, w gminie Bakałarzewo [FB 0623]; kilkadziesiąt okazów na skraju lasu w obrębie Góry Ostrów nad jez. Okrągłym w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1710]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Empetrum nigrum (Bażyna czarna) – Kilka skupień w borze bagiennym w obrębie Żydowskiego Bagna pod Przeroślą, w gminie Przerośl [FA 9613]; kilka skupień w borze bagiennym między wsią Jemieliste a Łanowicze Duże, w gminie Przerośl [FA 9731]; kilkanaście skupień w borze bagiennym we wsi Plewki, w gminie Olecko [FB 0621]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Eriophorum gracile (Wełnianka delikatna) – Kilka pędów na torfowisku przejściowym Żydowskiego Bagna pod Przeroślą, w gminie Przerośl [FA 9613]; kilkanaście pędów na torfowisku przejściowym nad jez. Okrągłym w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Ka-

mionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1711]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Fragaria moschata (Poziomka wysoka) – Setki okazów w zaroślach nad jez. Bitkowskim, przy ruinach domostw we wsi Bitkowo, w gminie Gołdap [FA 9523]; kilkaset okazów w rowie przydrożnym we wsi Krzywólka, w gminie Przerośl [FA 9612]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Gagea minima (Złoc mała) – Kilkadziesiąt okazów w zalesionym jarze we wsi Garbas Pierwszy, w gminie Filipów [FB 0612]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Geum alepicum (Kuklik sztywny) – Kilka okazów przy polnej drodze we wsi Kolonia Przerośl, w gminie Przerośl [FA 9700]; kilkanaście okazów w borze mieszanym w Lesie Konieborze oraz kilka okazów na łące pod tym lasem, w pobliżu wsi Bakaniuk, w gminie Raczki [FB 1820]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Hippuris vulgaris (Przęstka pospolita) – Kilkadziesiąt okazów przy północno-zachodnim brzegu jez. Czarne we wsi Czarne, w gminie Filipów [FA 9620]; kilkanaście okazów w dole potorfowym w borze bagiennym we wsi Plewki, w gminie Olecko [FB 0621]; kilkadziesiąt okazów przy wschodnim brzegu jez. Siekierowo, w gminie Bakałarzewo [FB 0633]; kilkadziesiąt okazów na torfowisku przejściowym we wsi Słupie, w gminie Bakałarzewo [FB 0732]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Laserpitium latifolium (Okrzyn szerokolistny) – Kilkadziesiąt okazów na skraju zarośli nad wschodnim brzegiem jez. Przystajnego, w gminie Przerośl [FA 9623]; kilkanaście okazów na skraju boru mieszanego pod wsią Skazdub Stary, w gminie Bakałarzewo [FB 0623]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Lathraea squamaria (Łuskiewnik różowy) – Kilkadziesiąt okazów w borze mieszanym na Górze Ostrów w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1710]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Lathyrus palustris (Groszek błotny) – Kilkanaście okazów na skraju boru bagiennego nad jez. Okrągłym w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1711]. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Lilium martagon (Lilia złotogłów) – Kilkanaście okazów na zalesionym zboczu doliny Jaworówki, w gminie Bakałarzewo [FB 0622]. RC. Gatunek podany z kilkadziesiątu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Liparis loeselii (Lipiennik Loesela) – Kilka okazów na torfowisku przejściowym w Filipowie Pierwszym, na zachód od budynków osady, w gminie Filipów [FB 0602]. RC. Gatunek podany z kilkudziesięciu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Malaxis monophyllos (Wyblin jednolistny) – Kilka okazów na zalesionym torfowisku przejściowym, nad jez. Okrągłym w dolinie Rospudy, w pobliżu wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1711]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Myosurus minimus (Mysiurek drobny) – Kilkadziesiąt okazów na skraju pola uprawnego, przy łące kośno-pastwiskowej we wsi Plewki, w gminie Olecko [FB 0621]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Neottia nidus-avis (Gnieźnik leśny) – Kilkadziesiąt okazów w borze mieszanym w Lesie Dąbrówki, w pobliżu wsi Skazdub Stary, w gminie Bakałarzewo [FB 0623]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Nymphaea candida (Grzybienie północne) – Setki okazów w dwóch zabagnionych oczkach wodnych we wsi Olszanka, w gminie Filipów [FB 0700]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Oxytropis pilosa (Ostrołódka kosmata) – Kilkaset okazów na spasanej murawie ksero-termicznej i na skraju lasu sosnowego w dolinie Rospudy, we wsi Stara Kamionka, w gminie Bakałarzewo [FB 1711]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Pedicularis palustris (Gnidosz błotny) – Kilkadziesiąt okazów na torfowisku przejściowym w obrębie Żydowskiego Bagna pod Przeroślą, w gminie Przerośl [FA 9613]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Polemonium coeruleum (Wielosił błękitny) – Kilkanaście okazów na skraju wilgotnych zarośli, przy łące kośnej około 2 km na północ od osady Żelazki, w gminie Gołdap [FA 9512]. RC. Gatunek podany z kilkunastu stanowisk na Suwalszczyźnie.

Potamogeton alpinus (Rdestnica alpejska) – Kilka skupień w wodach rzeki Jarki, w gminie Gołdap [FA 8531 i FA 9502]; niewielkie skupienie w wodach rzeki Błędzianki we wsi Stańczyki, w gminie Dubeninki [FA 8633]; nieliczne skupienia w wodach rzeki Czarnej Hańczy w pobliżu wsi Osowa, w gminie Suwałki [FB 0833]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Sanguisorba minor (Krwiściąg mniejszy) – Kilkanaście okazów na spasaney murawie kserotermicznej, z powojennymi okopami nad doliną Rospudy, w pobliżu Filipowa Pierwszego, w gminie Filipów [FB 0602]; kilkadziesiąt okazów na murawie przy torowisku pod Raczkami, w gminie Raczki [FB 2703]. Gatunek nie podany z Suwalszczyzny.

Senecio paludosus (Starzec bagienny) – Kilkanaście skupień przy brzegach rzeki Jarki oraz kanałów melioracyjnych w jej dolinie, między wsią Czarne a Ostrowo, w gminie Dubeninki i gminie Gołdap [FA 9502]. Gatunek podany z kilku stanowisk na Suwalszczyźnie.

Podsumowanie

Spśród 30 zaprezentowanych gatunków, połowa podlega ścisłej ochronie w Polsce. Większość z nich to rośliny rzadkie, nie tylko na północnym-wschodzie, ale również na terenie całego kraju. Niektóre gatunki znajdują się w „Polskiej czerwonej księdze roślin” (Kaźmierczakowa i Zarzycki 2001), np. *Baeothryon alpinum*, *Carex limosa*, *Eriophorum gracile*, *Liparis loeselii*, *Nymphaea candida*, *Polemonium coeruleum* lub wpisane zostały na „Czerwoną listę roślin naczyniowych w Polsce” (Zarzycki i Szeląg 2006), np. *Campula latifolia*, *Carex dioica*, *Corallorhiza trifida*, *Empetrum nigrum*, *Gagea minima*, *Hippuris vulgaris*, *Lathyrus palustris*, *Malaxis monophyllos*, *Myosurus minimus*, *Pedicularis palustris*, *Potamogeton alpinus*. Większość z nich to gatunki narażone na wymarcie lub wymierające, czyli krytycznie zagrożone. Odnalezione stanowiska roślin naczyniowych o wysokich walorach przyrodniczych są podstawą do podjęcia odpowiednich działań ochronnych, np. powołania użytków ekologicznych, czy też nawet rezerwatów przyrody. Te formy ochrony są niezwykle rzadkie na terenie Pojezierza Zachodniosuwalskiego, a zaprezentowane gatunki w pełni na nie zasługują, zwłaszcza, że liczebność populacji w większości przypadków jest znikoma. Dlatego również niezwykle ważny jest tutaj postulat ochrony czynnej, zwłaszcza dla takich gatunków, jak: *Anemone sylvestris*, *Liparis loeselii*, *Oxytropis pilosa*, czy też *Polemonium coeruleum*.

LITERATURA

- ABROMEIT J., JENTZSCH A., VOGEL G. 1898. Flora von Ost- und Westpreussen. s. 693. In Kommission bei R. Friedländer und Sohn, Berlin.
- ABROMEIT J., NEUHOFF W., STEFFEN H. 1940. Flora von Ost- und Westpreussen. s. 1248. Kommissionsverlag Gräfe und Unzer, berlin-Königsberg.
- KAŹMIERCZAKOWA R., ZARZYCKI K. (eds) 2001. Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- KŁOSOWSKI S., TOMASZEWICZ H. 1979. Rzadkie i interesujące rośliny z Pojezierza Suwalskiego. *Fragm. Flor. Geobot.* 25(3): 371-375.

- KONDRACKI J. 1994. Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne. Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa: 58-59.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. In: MIREK Z. (ed.), Biodiversity of Poland 1. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- PAWLIKOWSKI P. 2008. Distribution and population size of the threatened fen orchid *Liparis loeselii* (L.) Rich. in the Lithuanian Lake District (NE Poland). Rocz. AR Pozn. 387, Bot.-Stec. 12: 53-59.
- PAWLUS M., SOKOŁOWSKI A. W. 1982. Rodzaj *Alchemilla* L. w północno-wschodniej Polsce. Fragm. Flor. Geobot. 28(4): 599-619.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1973. Rośliny naczyniowe Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Pr. Białost. Tow. Nauk. 19: 85-101.
- SOKOŁOWSKI A. W. 1988. Flora roślin naczyniowych rezerwatu Rospuda w Puszczy Augustowskiej. Parki Nar. Rez. Przyn. 9(1): 33-43.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. Wiad. Bot. 22(3): 145-155.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (eds) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K., SZELAĞ Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. In: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELAĞ Z. (eds). Red list of plants and fungi in Poland. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków: 9-20.

Adres autora:

Artur Pliszko
Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii,
Instytut Botaniki UJ
ul. Kopernika 27
31-501 Kraków
arturpliszko@wp.pl